

Påljungshage norra

Del av fastigheterna Stenbro 8:1 & Helgona-Svansta 1:2, Helgona socken,
Nyköpings kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning.

Patrik Gustafsson Gillbrand

Påljungshage norra

**Del av fastigheterna Stenbro 8:1 & Helgona-Svansta 1:2, Helgona socken,
Nyköpings kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning.**

Patrik Gustafsson Gillbrand

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB har under två dagar i maj 2023 utfört en arkeologisk utredning vid Påljungshage som ligger strax norr om Nyköping i Södermanlands län. Bakgrunden till arbetet var att Nyköpings kommun önskar tillgängliggöra området, bland annat för handel. Inom området var tre förhistoriska gravar, en hållristning och en torplämning efter Ängstugan kända sedan tidigare.

Vid fältarbetet påträffades bland annat ett mynt präglat under Carl XIV Johans regeringstid (1818-1844) vid platsen för torplämningen. Det tillsammans med kartuppgifter från 1700-talet gör bebyggelselämningen till forn-lämning. Vidare framkom en fyndplats i form av ett flint- och ett kvartsavslag. Fynden kan vara från den yngre stenåldern. Inga ytterligare gravar fanns inom området och hållristningen, i form av en skålgrop, gick inte att återfinna vid arbetstillfället.

Rapporten laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställs från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliussgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Patrik Gustafsson Gillbrand
Omslagsfoto: Runstenen U692 på Oknö i Mälaren.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2023

Innehåll

Sammanfattning 2

Utgångspunkt 5

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Topografi & kulturmiljö 6

Resultat 9

Resultattabell

Utvärdering

Referenser 12

Arkiv

Administrativa uppgifter 13

Bilagor 14

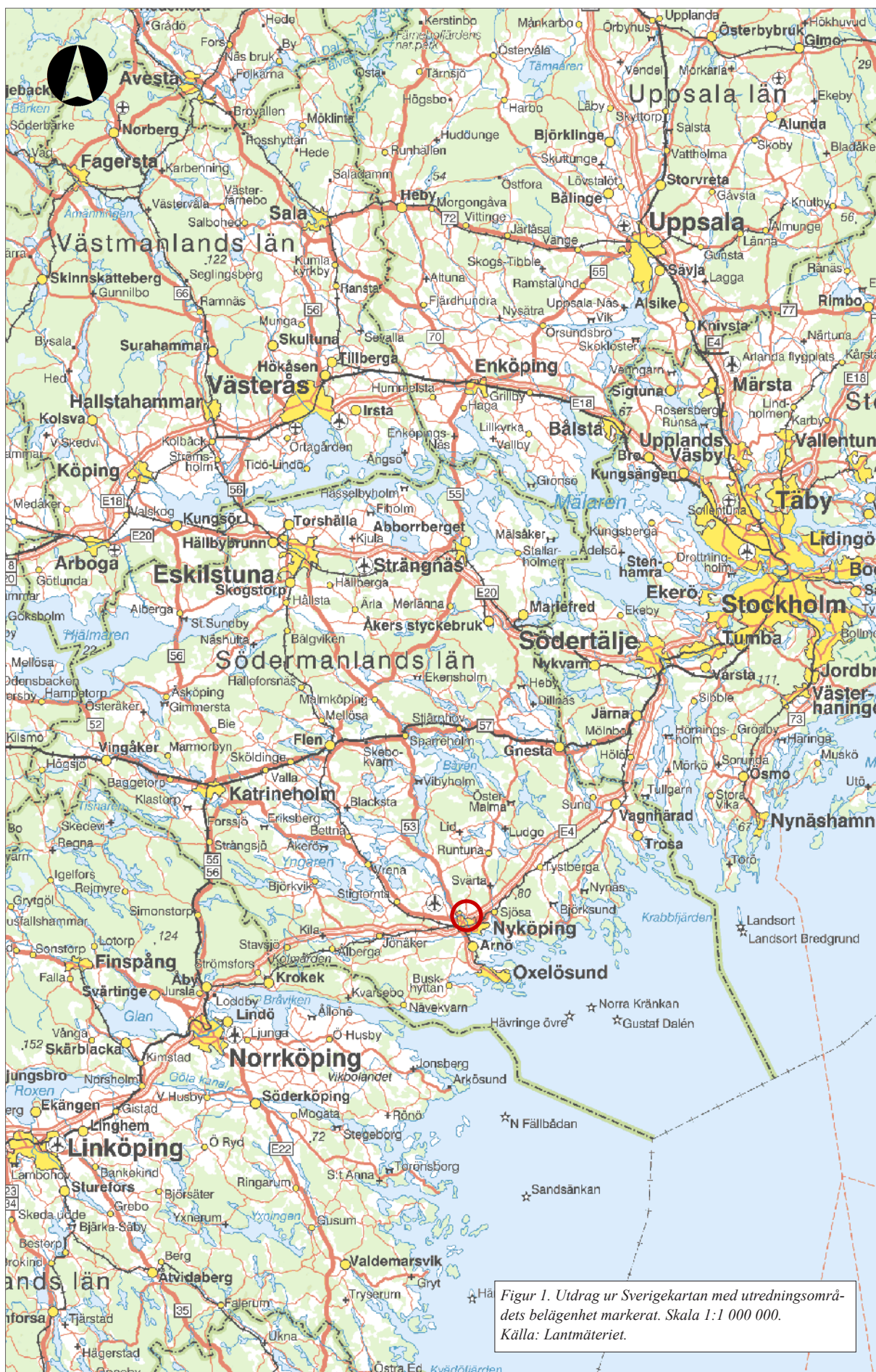
Bilaga 1. Objektsbeskrivningar

Bilaga 2. Schakttabell

Bilaga 3. Schaktplan, centrala delen

Bilaga 4. Schaktplan, nordvästra delen

Bilaga 5. Fotodokumentation

Figur 1. Utdrag ur Sverigekartan med utredningsområdets belägenhet markerat. Skala 1:1 000 000.
Källa: Lantmäteriet.

Utgångspunkt

Sörmlands Arkeologi AB har den 24 och 25 maj år 2023 genomfört en arkeologisk utredning inom Påljunghage norra, del av fastigheterna Stenbro 8:1 och Helgona-Svansta 1:2, Helgona socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län (figur 1 & 3).

Den arkeologiska utredningen genomfördes med anledning av att Nyköpings kommun avser att detaljplanera ovan nämnda område för handel och andra verksamheter (figur 4). Utredningsområdet uppgick till en storlek om drygt 11,5 hektar.

Sedan år 2007 har Påljunghage under olika etapper tagits i anspråk för såväl bergtäkt som handelsändamål. Inför markanspråken har ett flertal fornlämningar identifierats, som därefter undersökts och tagits bort av arkeologer, bland annat ett järnåldersgravfält, en stenåldersboplats, ett grav- och boplotsområde samt fossil åkermark (figur 4 & 5).

Inom det aktuella utredningsområdet fanns, enligt Kulturmiljöregistret, tre förhistoriska gravar i form av en hög och två stensättningar (L1984:832, L1984:831 & L1982:2460). Därutöver återfanns lämningar efter torpet Ängsstugan (L1984:1682) samt en hållristning (L1982:4841). Därtill uppvisade platsens topografi förutsättningar för att det kunde finnas ytterligare tidigare okända fornlämningar (figur 4).

Med anledning av detta fattade länsstyrelsen i Södermanlands län beslut om att en arkeologisk utredning (1st dnr 431-8779-2022) skulle utföras enligt 2 kap. 11 § i Kulturmiljölagen (1988:950). Ansvarig för kostnaden var Nyköpings kommun.

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Patrik Gustafsson Gillbrand. Vid fältarbetet deltog även Lars Norberg. Båda är verksamma som arkeologer vid Sörmlands Arkeologi AB.

Syfte & metod

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa förekomst av forn- och kulturlämningar inom det aktuella området. Stor vikt skulle läggas vid att klargöra om det fanns fler gravar i anslutning till de redan kända och om lämningarna efter torpet Ängsstugan skulle tillmätas fornlämningsstatus. Vidare syftade arbetet till att preliminärt avgränsa fornlämningar inom området.

Resultatet från utredningen ämnade också fungera som underlag för länsstyrelsens fortsatta handläggning av

ärendet samt för Nyköpings kommuns fortsatta planering för det aktuella området.

Metod

Innan fältarbetet påbörjades genomfördes en mindre kart- och arkivstudie vilken inkluderade en genomgång av tidigare kända fornlämningar (KMR), samt topografiska, geologiska och paleogeografiska kartor över området (Lantmäteriets & Statens Geologiska Undersökningars digitala karttjänster). Vidare har äldre kartor studerats såsom Ekonomiska kartan från år 1969 och Häradskartan från år 1897-1901 (RAK) samt en Ägomätning från år 1699 och en Gränsbestämning från år 1773 (LMM). Därtill besöktes även Sörmlands museums arkiv (SMA).

Genomgången av kart- och arkivmaterialet gjordes för att få en uppfattning om förutsättningarna för förhistorisk och historisk bebyggelse samt för att påvisa indikationer om fornlämningar inom området.

Därefter genomfördes en inventering av hela utredningsområdet med utgångspunkt i den utförda kart- och arkivstudien. Syftet var att klargöra eventuella förekomster av ovan mark synliga forn- och kulturhistoriska lämningar samt identifiera möjliga fornlämningar, till exempel boplatslägen.

För att utreda om det fanns fornlämningar ej synliga ovan mark grävdes sammanlagt 13 sökschakt (bilaga 2-4) med grävmaskin inom utpekade möjliga fornlämningar samt inom fornlämning L1984:1682. Schakten grävdes skiktvis ned till orörd marknivå och rensades kontinuerligt för hand av arkeolog. Sökschakten var mellan 3 och 19 meter långa, cirka 1,5-4 meter breda och 0,2-0,3 meter djupa (bilaga 2).

I utredningsområdets södra del fanns en stor luftledning (figur 4 & 5). Vid arbete invid elledning föreligger en säkerhetszon om 10 meter (Säkerhet nära elektriska ledningar, 2018). Av den anledningen var det därför inte möjligt att sökschakta i närområdet till tidigare undersökta lämningar, till exempel L1982:2597.

Vidare utfördes metalldetektering i samband med rensning av schakt vid Ängsstugan (L1984:1682) samt i anslutning till den kända gravmiljön (objekt 7). Syfte var att påträffa daterande föremål samt att identifiera okulärt otydliga gravanläggningar. Arbetet utfördes av Lars Norberg, Sörmlands Arkeologi AB.

Sökschakt, anläggningar, objekt, fynd och topografiska element dokumenterades digitalt med RTK-GPS samt beskrevs i text. Ett representativt urval av lämningar och objekt fotograferades med hjälp av digitalkamera.

I samband med fältarbetet korregerades även lägesbestämningar, utbredningar samt textbeskrivningar i

Kulturmiljöregistret (KMR) för de tidigare kända lämningarna inom planområdet.

Inga fynd samlades in i samband med den arkeologiska utredningen.

Topografi & kulturmiljö

Utredningsområdet var beläget strax norr om handelsplatsen Påljunghage i Nyköpings nordöstra utkant. Området berörde nivåer mellan cirka 25 och 40 meter över havet, vilket betyder att de högst belägna delarna reste sig ur havet för omkring 6000 år sedan (SGU Kartvisare). Den nordvästra delen av området dominerades av ett skogsbeklätt berg. De södra och östra ytorna bestod till stora delar av ett upplag för bergkross samt en skapad våtmark. I söder anslöt en stor luftledning med tillhörande ledningsgata och i väster vidtog en uppodlad dalgång i öst-västlig riktning (figur 4 & 5).

På ett mer övergripande plan karaktäriseras omgivningarna av ett kuperat sprickdalslandskap i nära anslutning till Nyköpingsåns nedre lopp och mynningsområde. Höjdpartiernas krön består vanligen av kalberg, de skogsbeklädda sluttningarna utgörs av morän medan de siltiga och leriga dalgångarna är till stora delar uppodlade (SGU).

Planområdet var beläget i ett fornlämningsrikt landskapsavsnitt. Framför allt berörs perioderna brons- och järnålder, men även lämningar från stenålder och nyare tid är företrädade (KMR, figur 4).

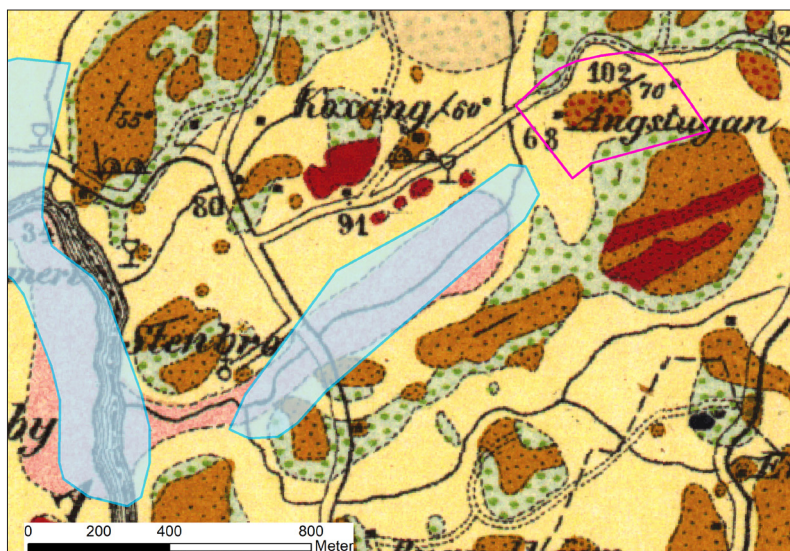
Därtill har flera fornlämningar i närområdet tidigare varit föremål för olika arkeologiska insatser. De mest

omfattande undersökningarna berörde en boplatz från yngre stenålder (Stenbäck et al 2010) samt ett stort gravfält, ett grav- och boplatzområde, fossil åker och flera hällristningar från framför allt bronsålder-äldre järnålder (Appelgren 2016, Broström & Ihrestam 2007, Eklund et al 2010, Vinberg 2009 a & 2009 b).

På berget i den nordvästra delen av det nu aktuella utredningsområdet fanns sedan tidigare tre kända förhistoriska gravar i form av en hög och två stensättningar (L1984:832, L1984:831, L1982:2460). Vid bergets västra fot återanns lämningar efter torpet Ängsstugan (L1984:1682). I södra kanten av planområdet var en hällristning i form av en skålgrop inknackad i ett block belägen (L1982:4841). Dikt an söder om utredningsområdet har det tidigare bland annat funnits ett boplatzområde (L1982:2597) som undersöktes år 2007 (Vinberg 2009 a). Lämningarna inom aktuellt området verkar delvis ansluta kronologiskt till de tidigare undersökta fornlämningarna, bortsett från lägenhetsbebyggelsen.

Enligt det äldre historiska kartmaterialet från 1600-talet och fram till mitten av 1900-talet dominerades området av skog, precis som idag (LMM 04-heo-3, 04-heo-46, RAK id J112-56-5 & RAK id J133-9H3e69).

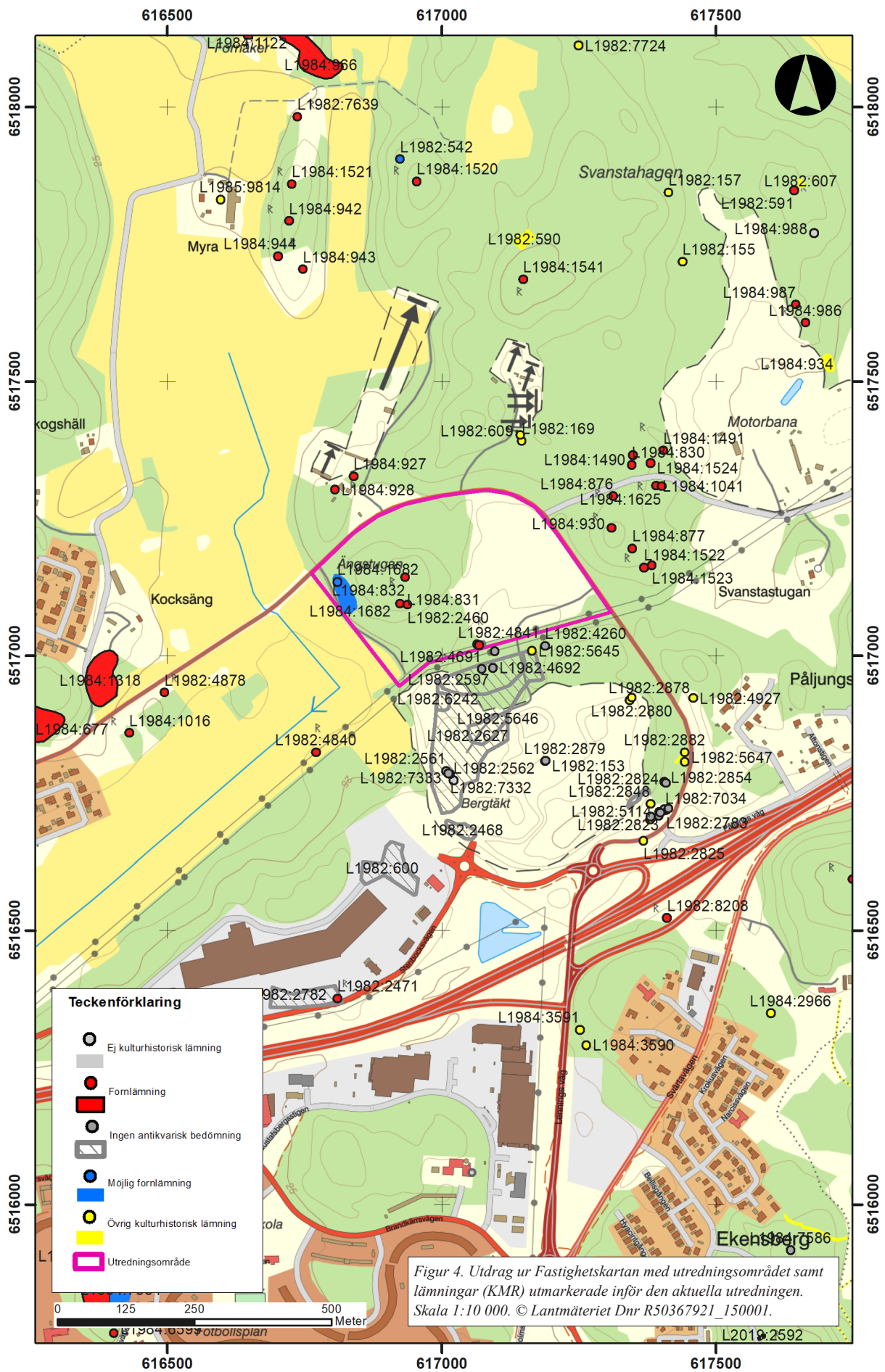
Enligt den äldre jord - och bergartskartan från år 1867 bestod den i väster intilliggande dalgången av svämmlera (SGU Aa 23, Geologiska kartbladet Nyköping). I området rinner en bäck än i dag, vilket sammantaget antyder att området kan ha varit förhållandevis sankt i ett tidigare skede. Det finns även indikationer på att dalgången kan ha utgjort en fornsjö från tiden runt 1500 f.Kr. och framåt med utlopp i Nyköpingsån strax söder om Stenbro gård (figur 2). Sjön kan ha exis-

Figur 2. Gamla geologiska kartan med våtmarker (rosa), utredningsområde vid Ängstugan (cerise) samt fornsjöar (ljusblå), ca 1000 e.Kr. utmarkerade (SGU Geolagret & SGU kartvisare).

Figur 3. Utdrag ur Terrängkartan med utredningsområdets belägenhet markerat. Skala 1:50 000.
Källa: Lantmäteriet

terat en bit in i historisk tid (SGU kartvisare), dock inte efter 1600-talets slut, enligt en karta från år 1699 (LMM akt 04-heo-3).

Resultat

Resultatet av den arkeologiska utredningen sammanfattas inledningsvis i en **Resultattabell** med tillhörande översiktskarta (figur 5). I följande Resultattabell har *Lista med lämningstyper och rekommenderad antikvarisk bedömning*. Version 5.0, 2021-02-01 (RAÄ) utgjort utgångspunkt vid indelning av lämningstyp och antikvarisk bedömning.

Vidare har samtliga bedömningar gjorts i enlighet med instruktioner från länsstyrelsen i Södermanlands län. Därtill avgör länsstyrelsen även vilka åtgärder som behöver vidtas i varje enskilt fall. Därefter summeras resultatet översiktligt i en löpande text. Detaljerade beskrivningar av objekt/lämningar redovisas i bilaga 1. Foton av exempel på miljöer och lämningar redovisas i bilaga 5.

Vid den arkeologiska utredningen lokaliserades sammanlagt nio objekt inom utredningsområdet (figur 5). Fyra objekt utgör *fornlämning* (objekt 1/L1982:2460, objekt 2/L1984:831, objekt 3/L1984:832 & objekt 4/L1984:1682) och ett objekt bedömdes vara *övrig kulturhistorisk lämning* (objekt 6/L2023:2153).

Vidare utgjordes objekt 5, 6 och 8 initialt som *Möjlig fornlämning*, men som efter sökschaktning fått bedömningen *Ej kulturhistorisk lämning*.

Därtill återfanns en lämning inom utredningsområdet som var förstörd och har därmed *Ingen antikvarisk bedömning* (objekt 9/L1982:4841).

Begreppet *fornlämning* inbegriper lämningar efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna (Kulturmiljölagen 1988:950 2 kap).

En lämning som inte uppfyller alla kriterier för att bedömas som fornlämning kallas för *övrig kulturhistorisk lämning*. De omfattas inte av det direkta skyddet i 2 kap i kulturmiljölagen (1988:950), men att hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön bör visas samt att skador på kulturmiljön ska undvikas eller begränsas.

Möjliga fornlämningar kan till exempel utgöras av så kallade boplatsslägen. De utgörs av områden som utifrån topografiska omständigheter och omgivande fornlämningskontext kan tänkas dölja förhistoriska lämningar, idag ej synliga ovan mark.

Ingen antikvarisk bedömning är en lämning som är helt undersökt, borttagen utan villkor eller förstörd. Bedömningen gäller även om den är registrerad utifrån en uppgift utan att vara bekräftad i fält, om den utgår på grund av felregistrering eller är överförd till en annan

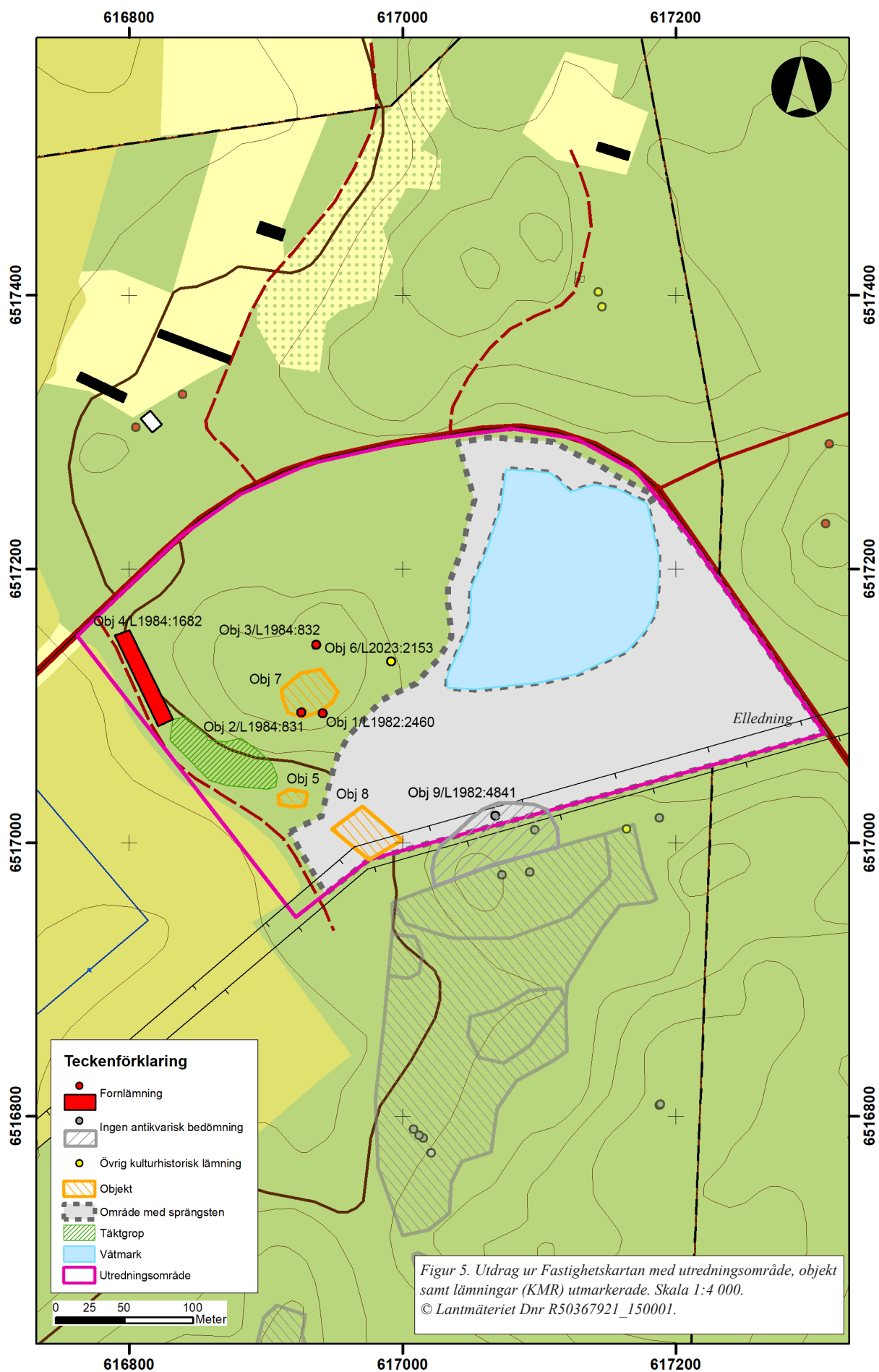
Resultattabell

Objekt-/lämnings nr	Lämningstyp	Källa	Antikv. bedömning	Kommentar
1/L1982:2460	Stensättning	KMR/Inventering	Fornlämning	Kvalitetshöjande åtgärd
2/L1984:831	Stensättning	KMR/Inventering	Fornlämning	Kvalitetshöjande åtgärd
3/L1984:832	Röse	KMR/Inventering	Fornlämning	Kvalitetshöjande åtgärd
4/L1984:1682	Lägenhetsbebyggelse	Sökschakt/Kart- & arkiv	Fornlämning	Kvalitetshöjande åtgärd Tillkommit före år 1850. Idag övergiven. LMM akt 04-heo-46
5	Boplatssläge	Inventering/schakt	Ej kulturhistorisk lämning	
6/L2023:2153	Fyndplats	Inventering/schakt	Övrig kulturhistorisk lämning	
7	Möjliga gravar	Inventering/schakt	Ej kulturhistorisk lämning	
8	Boplatssläge	Inventering/schakt	Ej kulturhistorisk lämning	
9/L1982:4841	Hällristning	KMR/Inventering	Ingen antikvarisk bedömning	Kvalitetshöjande åtgärd

Förkortningar

KMR-Kulturmiljöregistret/Fornsök (<https://app.raa.se/open/fornsok>)

LMM - Lantmäterimyndigheternas arkiv (www.lantmateriet/historisk-kartor.se)

lämning. Med andra ord finns den inte längre kvar och omfattas därmed inte längre av det direkta skyddet i 2 kap i kulturmiljölagen (1988:950).

Fornlämning

Både objekt 1 (L1982:2460) och objekt 2 (L1984:831) kvarstår som stensättningar. Objekt 3 (L1984:832) var tidigare registrerad som en hög. Även om den delvis var beväxt med blåbärsris saknar den jordfyllning och bedömdes därför vara ett röse.

Väster om gravarna återfanns objekt 4/L1984:1682, en lägenhetsbebyggelse. Eftersom lämningen var svår-lokaliserad grävdes ett sökschakt inom den utpekade platsen, varvid delar av en spis samt en syllstensrad påträffades som bekräftade läget (bilaga 2-5). I samband med metalldetektering invid eldstaden framkom ett mynt präglat under Kung Carl XIV Johans regeringstid, det vill säga åren 1818-1844 (figur 7). Därtill finns torpet även utmarkerat som *Torpstuga* på karta över en gränsbestämning från år 1773 (LMM akt nr 04-heo-46). Senare på Häradskartan från sekelskiftet 1900 benämns bebyggelselämningen som *Ängstugan* (RAK id J112-56-5). I ett skolarbete från 1900-talets första hälft som förvaras på Sörmlands museum arkiv, finns två fotografier av torpet (SMA, Segelberg 1938,

s. 17). Av bilderna framgår att det bestått av ett bostadshus i form av en enkelstuga i nord-sydlig riktning. Direkt öster därom fanns två mindre uthus/ekonomi-byggnader i öst-västlig riktning (figur 6). Senare på den Äldre Ekonomiska kartan från år 1969 finns varken hus eller namn kvar (RAK id J133-9H3e69). Efter samtal med länsstyrelsen 2023-05-25 fattades beslut om att inte samla in fynden.

Övrig kulturhistorisk lämning

På bergets östra sida fanns en mindre hylla, inom vilken två sökschakt grävdes (bilaga 2 & 3). I det ena schaktet påträffades ett flintavslag och i det andra ett kvartsavslag (objekt 6/(L2023:2153, fyndplats, se även bilaga 5). Höjden över havet indikerar att fynden kan vara från den yngre stenåldern.

Ej kulturhistorisk lämning

Därtill identifierades tre möjliga fornlämningar inom utredningsområdet (objekt 5, 7 & 8). Objekt 5 och 8 bestod av så kallade boplatslägen, som var belägna på nivåer runt 25 meter över havet. Av den anledningen kunde de förväntas innehålla lämningar från yngre stenålder och framåt i tid. Objekt 7 utgjordes av ett område i anslutning till kända gravar (se ovan). Ytan karaktäriserades av en plant krönläge med enstaka synliga stenar

Figur 6. Fotografier av den numera rivna Ängstugan. Till vänster är bilden tagen från nordväst och till höger från öster. Fotograf: Erik Segelberg 1938. SMA. SLM-samling: Länsveterinären Torsten Segelberg och hans familj i Nyköping.

och block, som skulle kunna utgöra delar av ytterligare gravar. Vid den efterföljande sökschaktningen framkom emellertid inget av arkeologiskt intresse inom något av objekten (figur 5 & bilaga 1-3).

Ingen antikvarisk bedömning

I den sydöstra kanten av utredningsområdet fanns sedan tidigare dokumenterad fornlämning i form av en hållristning (objekt 9/L1982:4841). Vid arbetstillfället kunde emellertid inte lämningen identifieras. Platsen för hållristningen låg intill en relativt nyligen uppförd luftledningsstolpe. Vidare täcktes delar ytan av schaktmassor. Därtill låg lämningen inom tidigare undersökt område (bilaga 4 & 8, Vinberg 2009 a).

Utvärdering

Den antikvariska statusen för tidigare kända lämningar och möjliga fornlämningar har klargjorts, varför syftet med uppdraget anses vara uppfyllt. Utfallet vad gäller möjliga fornlämningar i form av boplatser och ytterligare gravar blev emellertid magrare än förväntat. Stora delar av utredningsområdet visade sig vara starkt påverkat av den intilliggande bergtäckten, vilket kan ha inverkat på utfallet av lämningar, som till exempel den numera försvunna hållristningen.

Referenser

Appelgren, Katarina. 2016. *Östra berget i Påljunghage - en rituell miljö från bronsålder och äldsta järnålder*. Södermanlands län, Södermanland, Nyköpings kommun, Helgona socken, Stenbro 1:8, Helgona 213, 348, 350, 353, 405 och Helgona 406. Arkeologisk

förundersökning och undersökning. *Arkeologerna, SHMM. Rapport 2016:78*. Stockholm.

Broström, Sven-Gunnar. & Ihrestam, Kenneth. 2007. *Rapport över inventering och dokumentation av skålgrovar mellan Påljunghage och Stenbro i Helgona socken, Södermanland. BOTARKRAPPORT 2007-18*. Tumba.

Digitala Fastighetskartan. (Lantmäteriet). *Fastighetskartan med höjdkurvor*, Södermanlands län, Gävle.

Eklund Sanna., Lindkvist, Ann. & Wikborg, Jonas. 2010. *Påljunghage – kremerat, paketerat och respekterat. Ett gravfält från yngre bronsålder–äldre förromersk järnålder*. Helgona 220, Stenbro 1:8, Helgona socken, Nyköpings kommun, Södermanland. Arkeologisk förundersökning och särskild undersökning. *SAU rapport 2010:11*. Uppsala.

KMR. Kulturmiljöregistret/Fornsök, Riksantikvarieämbetet. Datauttag Södermanlands län (2023-06-22), Södermanlands län (<https://app.raa.se/open/fornsok/>).

Lindkvist, Ann. 2007. *Kompletterande arkeologisk utredning, Påljunghage*, RAÄ 62, 98, 352, 353, 354, Helgona socken, Södermanland. *SAU rapport 2007:11*. Uppsala.

Lista med lämningstyper och rekommenderad antikvarisk bedömning. Version 5.0 (2021-02-01). Riksantikvarieämbetet. (www.raa.se/fornreg).

SGU, Aa 23, Geologiska kartbladet Nyköping. Kombinerade jord- och bergartskartor. Skala 1:50 000. År 1867. <https://apps.sgu.se/geolagret/>

Figur 7. Mynt präglad under Kung Carl XIV Johans regeringstid (1814-1844). Foto: Lars Norberg 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

SGU. Jordartskartan. Sveriges geologiska undersökning. Ser Ae 46, Katrineholm SO. 1982.

(SGU) Kartvisare. Sveriges geologiska undersökning. Strandförskjutningsmodell (2023-06-22). <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-strandforskjutningsmodell.html>.

Stenbäck, Niklas., Eriksson, Marcus., Guinard, Michel & Wikell, Roger. 2010. *Stenålder vid Påljungshage En sörmländsk lokal med nedslag från tidig- och mellan-neolitikum* Förundersökning och särskild arkeologisk undersökning samt arkeologisk utredning Helgona 331, Stenbro 1:8, Helgona sn, Nyköpings kommun, Södermanland. SAU rapport 2010:8. Uppsala.

Säkerhet nära elektriska ledningar. 2018. Energiföretagen Sverige. https://www.energiforetagen.se/globalassets/energiforetagen/det-erbjuder-vi/publikationer/180712_sakra-elnat_interactive.pdf

Terrängkartan, Geografiska Sverigedata (GSD). Södermanlands län. Kartförlaget, Gävle. 2013.

Vinberg, Ann. 2009 a. *Gravar, ritualer och boplatslämningar i Påljungshage*. Lämningar från bronsålder och järnålder. Arkeologiska förundersökningar och undersökningar. Södermanland, Helgona socken, Stenbro 1:8, RAÄ 351, 352, 353, 369. RAÄ. UV Mitt. Rapport 2009:14. Stockholm.

Vinberg, Ann. 2009 b. *Östra berget i Påljungshage*. Södermanland, Helgona socken, Stenbro 1:8, Helgona-Svansta 1:2. Arkeologisk förundersökning. RAÄ UV Mitt rapport 2009:10. Stockholm.

Arkiv

Lantmäterimyndigheternas arkiv (LMM)

Akt 04-heo-3. Ägomätning, Stenbro, Helgona socken, Nyköping. År 1699.

Akt 04-heo-46. Gränsbestämning, Stenbro, Helgona socken, Nyköping. År 1773.

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK)

RAK id J133-9H3e69 Ekonomiska kartan, Sjösa, 9H3e69. År 1969.

RAK id J112-56-5. Häradskartan, Nyköping. År 1897-1901.

Sörmlands museums arkiv (SMA)

Segelberg, Erik. 1938. *Från forntid och nutid. Anteckningar om Allhelgona socken, Rönö härad, Södermanland, med avseende fornlämningar och allmogekultur*. Utfört som enskilt arbete vid Nyköpings högre allmänna läroverk läsåret 1937-1938. SLM samling: Länsveterinären Torsten Segelberg och hans familj i Nyköping.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2301

Länsstyrelsens dnr: 431-8779-2022

Tid för undersökningen: 2023-05-124– 2023-05-25

Personal: Patrik Gustafsson Gillbrand &

Lars Norberg

Belägenhet: N (x) 6517140,2 E (y) 617024,5

Koordinatsystem: SWEREF99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Undersökt yta: intensivt 115 257 m²

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

Inga fynd tillvaratogs.

Bilagor

Bilaga 1. Objektsbeskrivningar

Objekt 1/L1982:2460. Stensättning, oval, ca 4 x 3 m stor (NÖ-SV). Flack, cirka 0,5 m hög och stenfylld, upp till 0,7 m stora stenar. Nära mitten en platt sten, ca 0,8 m stor och 0,2 m hög. Skogsmark. Beväxt med granar i söder. Belägen på södra kanten av plan yta på bergskrön vid övergången mot ett brantare parti åt sydsydöst. *Fornlämning.*

Objekt 2/L1984:831. Stensättning, rund, 5,5 m i diam (N-S) och 0,3 m hög. Övertorvad med i ytan måttligt med stenar, 0,3-0,6 m stora. Delvis synlig kantkedja, 0,2-0,4 m hög, av 0,3-0,9 m stora stenar. Skogsmark. Beväxt med några granar intill ena kanten. Belägen på kanten av plan yta på bergskrön mot södersluttning. *Fornlämning.*

Objekt 3/L1984:832. Röse, rund, ca 13 m i diam (N-S) och 1 m hög. I ytan måttligt med synliga stenar, 0,2-0,5 m stora. Delvis synlig kantkedja, 0,2-0,6 m hög, av 0,4-1,2 m stora stenar. I mitten en grop, ca 2 m i diam och 0,5 m djup. Skogsmark. Naturligt förnaskikt av blåbär. Bevuxen med fyra tallar och en gran. Krönläge vid norra kanten av bergskrön mot stup i nordnordöst. *Fornlämning.*

Objekt 4/ L1984:1682. Lägenhetsbebyggelse. Bebyggelselämningar inom ett 75x15 m stort område (NNV-SSÖ). I NNV änden finns en husgrund ca 7x5 m stor med en ca 3x2,5 m stor spismursrest i NNV. I sökschakt påträffades en syllstensrad ca 3 m S om spis, av 0,3-0,5 m stora stenar. Källargrund belägen ca 60 meter SSÖ om husgrunden. Källaren är ca 4x3 m stor (ÖNÖ-VSV) och 1 m djup, med ingång i VSV. Gräs i N och enstaka träd i S. Närmast plan naturlig terrassering i en måttlig VSV-sluttning av höjdparti ovan körväg och åkermark i VSV. Lämningen finns utmarkerad som Torpstuga på karta över en gränsbestämning från år 1773 (LMS akt nr 04-heo-46). Finns även på Häradskartan benämnd Ängsstugan (RAK id J112-56-5). Vid sökschaktning påträffades ett mynt från 1818-1844 (Carl XIV Johan). *Fornlämning.*

Objekt 5. Boplatsläge, ca 23 x 14 m st (N-S), ca 23 m ö h. En flack västsluttning. Skogsmark. Glest beväxt med stora tallar samt yngre granar. Nedanför brant berg i norr. I norr finns en täkt och i söder en uttorkad bäck. Inom objektet öppnades 3 sökschakt S753, S757 & S762). Inget av arkeologiskt intresse framkom. *Utgår.*

Objekt 6. Fyndplats, ca 30 m ö h. På en närmast plan naturlig terrassering mot öster i skogsmark påträffades i 2 sökschakt (S782 & S789) 1 plattformsavslag av kvarts samt 1 avslagsfragment av flinta i sandig morän. *Övrig kulturhistorisk lämning*

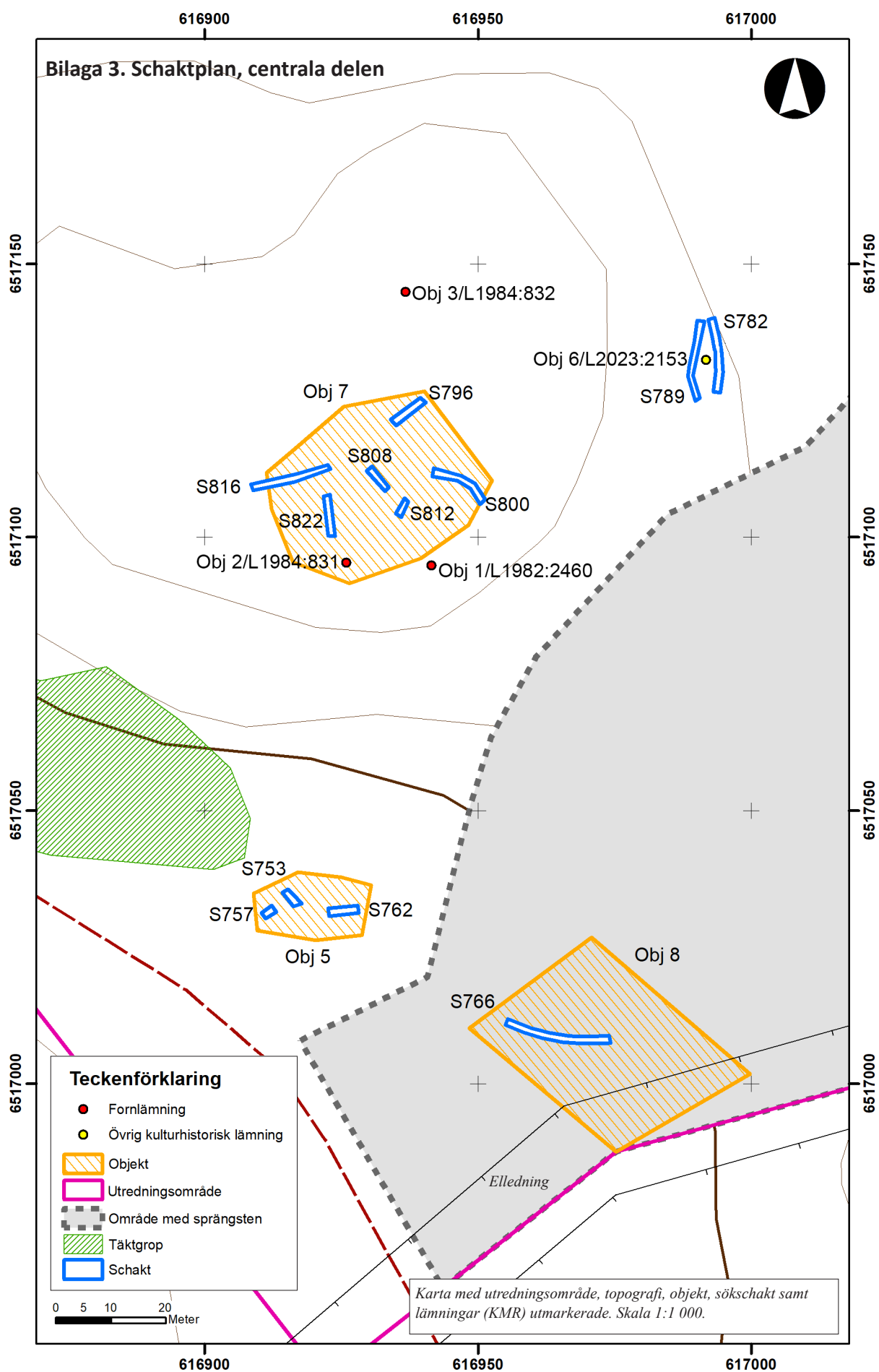
Objekt 7. Möjliga gravar, ca 36 x 32 m st (NÖ-SV), ca 35 m ö h. En relativt plan yta i krönläge av berg med rikligt inslag av stenar i skogsmark mellan två stensättningar (1/L1982:2460, 2/L1984:831) och ett röse (3/L1984:832). Inom objektet öppnades 6 sökschakt (S796, S800, S808, S812, S816 & S822). Inget av arkeologiskt intresse framkom. *Utgår.*

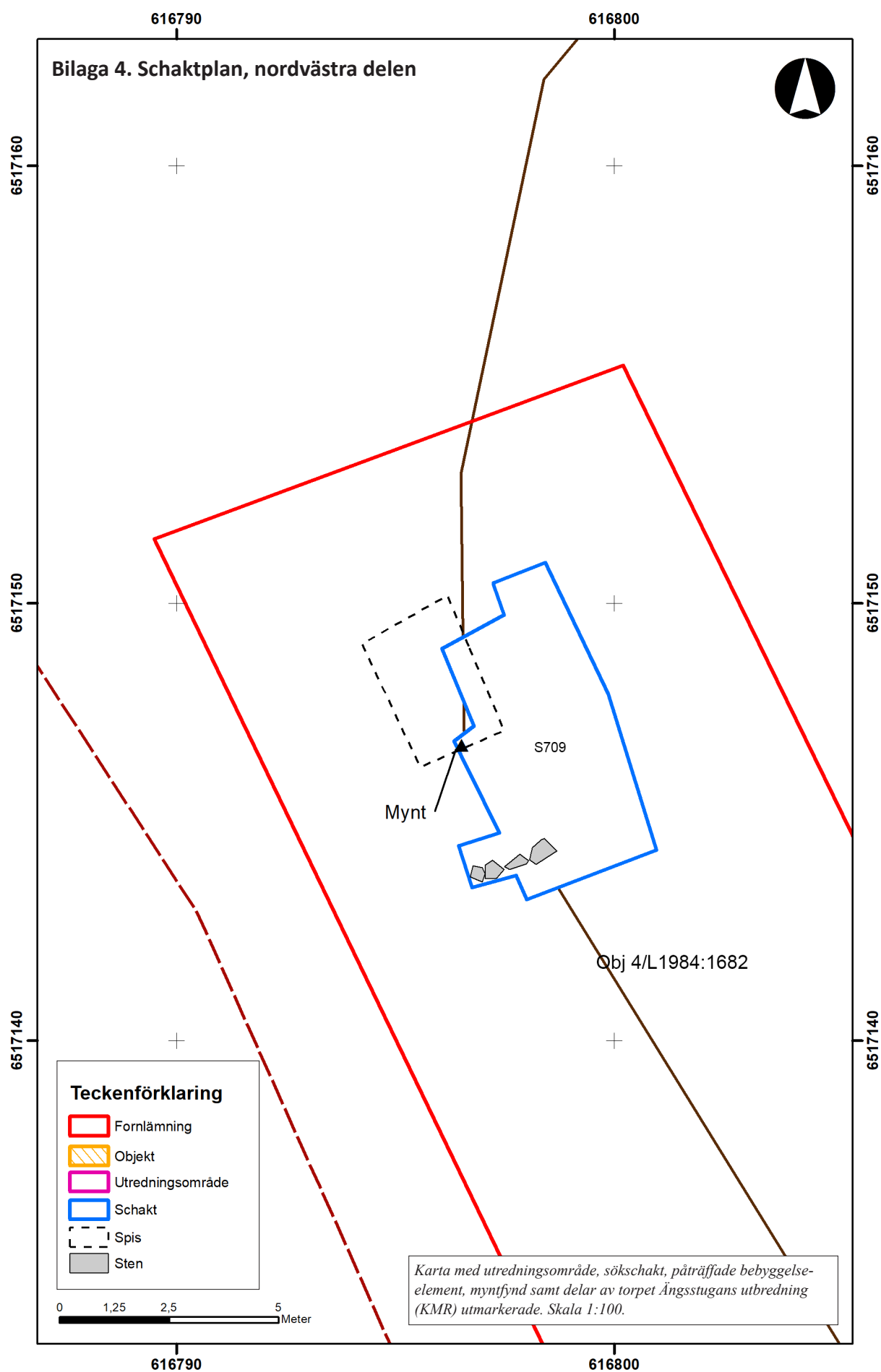
Objekt 8. Boplatsläge, ca 38 x 30 m st (NV-SÖ), ca 25 m ö h. Närmast plan yta vänt mot NV i tidigare hygge. Rikligt med skarpa stenar synliga genom gräset. Direkt norr om tidigare undersökt fornlämning (L1982:2597). Objektet avgränsades i söder en ledningsgata. Inom objektet öppnades 1 sökschakt (S766). Inget av arkeologiskt intresse framkom. *Utgår.*

Objekt 9/L1982:4841. Hällristning på block, 1,5x1,3x0,8 m, bestående av 1 skålgrop, 4 cm diam och 1 cm dj. Belägen på blockets topp. Platsen för hällristningen var intill en ledningsstolpe samt område med schaktmassor med många lösa stenar och block. Därtill låg lämningen inom tidigare undersökt område. Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält, förstörd. *Ingen antikvarisk bedömning.*

Bilaga 2. Schakttabell

Schakt nr	Objekt	Djup (m)	Storlek (m)	Beskrivning	Övrigt
709	4	0,3-0,2	7 x 4	Beige siltig morän	Syll och spis under brun humös silt, rikligt med tegelkross. Fajans, kritpipa, seltzerflaska, spik mynt. Fynden lades ned i S utkanten av spisen
753	5	0,2	4 x 1,5	Grå silt och rikligt med sten	
757	5	0,2	3 x 1,5	Grå silt och rikligt med sten	
762	5	0,2	6 x 1,5	Grå silt och rikligt med sten samt berg	
766	8	0,3	19 x 1,5	0,20 sprängsten sedan grå lerig silt med enstaka 0,05-0,10 m st stenar	Ca 10 meter från elledning, rikligt med sprängsten
782	6	0,2	14 x 1,5	Gul sandig morän	Ett flintavslag, fragment, lätt bränd
789	6	0,2	15 x 1,5	Gul sandig morän	1 helt plattformavslag av kvarts, Fynden lades ned i NV hörnet av schakt 789 under några stenar
796	7	0,2	7 x 1,5	Grå siltig och grusig morän samt rikligt med ca 0,5-1,0 m st stenar	
800	7	0,2	11 x 1,5	Grå siltig och grusig morän samt rikligt med ca 0,5-1,0 m st stenar	
808	7	0,2	5 x 1,5	Gul sandig grusig morän samt ca 0,5 m st stenar	
812	7	0,2	3 x 1,5	Grå siltig morän med sten, 0,2-0,5 m st samt flera bloc,k 1-2 m st	
816	7	0,2	15 x 1,5	Gul sandig grusig morän samt ca 0,5 m st stenar	
822	7	0,2	8 x 1,5	Grågul sandig grusig morän samt rikligt med ca 0,4-0,7 m st stenar	

Bilaga 5. Fotodokumentation

*Platsen för torpet Ängstugan (objekt 4/
L1984:1682). Bilden är tagen från öster
Foto: Lars Norberg 2023, Sörmlands
Arkeologi AB.*

*I ett sökschakt vid Ängstugan (objekt 4/
L1984:1682) påträffades rester av en sten-
syll. Bilden är tagen från söder. Foto: Patrik
Gillbrand 2023, Sörmlands Arkeologi AB.*

*I samma schakt som i bilden ovan framkom
även delar av en murad spis som var beklä-
gen strax norr om syllstensraden (objekt 4/
L1984:1682). Bilden är tagen från nordöst.
Foto: Patrik Gillbrand 2023, Sörmlands
Arkeologi AB.*

I södra änden av objekt 4/L1984:1682 återfinns resterna efter en jordkällare som tillhört Ångstugan. Bilden är tagen från sydöst. Foto: Lars Norberg 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

Vid bergets östra sida fanns en smal hylla som initialt bedömdes vara ett boplatssläge (objekt 6/L2023:2153). Bilden är tagen från söder. Foto: Patrik Gillbrand 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

Vid sökschaktning på hyllan inom objekt 6 påträffades ett flint- och ett kvartsavslag (L2023:2153) Foto: Patrik Gillbrand 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

Framför Patrik kan kantkedjan anas tillhörande röset (objekt 2/L1984:832). Bilden är tagen från sydväst. Foto: Lars Norberg 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

Objekt 1/L1982:2460, en stensättning. Bilden är tagen från norr. Foto: Lars Norberg 2023, Sörmlands Arkeologi AB.

Vid stolpen närmast i bild fanns tidigare ett block med en skålgrop (objekt 9/L1982:4841). I förgrunden syns bergkross, som det fanns rikligt av i området. Bilden är tagen från nordöst. Foto: Lars Norberg 2023, Sörmlands Arkeologi AB.